МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СКОЧКО МАКСИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

МОНОГРАФІЯ

Умань
2022

УДК 364(02)
С44

Рецензенти:

Слозанська Г. І., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Вікторова Л. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри міжнародної та професійної мовної комунікації Воєнної академії імені Євгенія Березняка;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 25 жовтня 2022 р.)

Скочко М. О.

С44 Організаційно-змістові засади надання соціальних послуг у сільській місцевості : монографія / М. О. Скочко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – К.: Компринт, 2022. – 187 с.
ISBN 978-617-8007-72-0

У монографії теоретично обґрунтовано організаційно-змістові засади надання соціальних послуг у сільській місцевості, на основі чого розроблено авторську інноваційну модель надання соціальних послуг у сільській місцевості, визначено її зміст та спрямованість; на основі теоретичного аналізу здійснено узагальнення історичного розвитку та становлення соціальної допомоги сільському населенню на українських землях, охарактеризовано її форми; встановлено, що зарубіжний досвід соціального захисту вразливих категорій населення є корисним для підвищення рівня надання соціальних послуг в українському суспільстві; визначено, що децентралізація та формування об'єднаних територіальних громад, що розпочалась із добровільного процесу територіального об'єднання громад по всій країні, є основою для змін сільських територій, зокрема докорінної перебудови відносин між центральними, регіональними та місцевими органами влади; здійснений аналіз організаційний засад надання соціальних послуг у сільській місцевості.

Для дослідників та фахівців у галузі соціальної роботи та соціального забезпечення (теоретиків і практиків), науково-педагогічних працівників закладів вищої і професійної освіти, докторантів, аспірантів, студентів, науковців, широкого кола фахівців органів державної влади й управління соціальною роботою та освітою, а також усіх, хто цікавиться питанням організації соціальної роботи в громаді.

УДК 364(02)

ISBN 978-617-8007-72-0

© Скочко М. О., 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 4

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ПРОБЛЕМИ 8

1.1. Історичні аспекти становлення та розвитку соціальної допомоги на українських землях 8

1.2. Соціально-демографічний та соціально-економічний стан українського села 17

1.3. Досвід надання соціальних послуг у зарубіжних країнах 31

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ 45

2.1. Законодавча база надання соціальних послуг у сільській місцевості 45

2.2. Державний та недержавний сектори у сфері соціального обслуговування у сільській місцевості 64

2.3. Кращі практики надання соціальних послуг у сільській місцевості 84

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ ТА СПРЯМОВАНІСТЬ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ 103

3.1. Інноваційна модель надання соціальних послуг у сільській місцевості 103

3.2. Рекомендації та заходи з реалізації нормативно-правового механізму надання соціальних послуг на селі 136

3.3. Обґрунтування моніторингу надання соціальних послуг у сільській місцевості 145

ВИСНОВКИ 154

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 158

ПЕРЕДМОВА

Значення соціальної роботи визначається регіональною та географічною специфікою проживання отримувачів соціальних послуг. Це питання дослідження варто розглядати в таких аспектах: призначення своєрідності соціальної роботи, що залежить від територіальної ознаки; показники народонаселення; інфраструктура: заклади освіти, заклади культурної сфери, медичні заклади, управління праці та соціального захисту, служби соціального спрямування; життєвий темп; економічний рівень; потреба в послугах; ресурсне забезпечення соціальної сфери; призначення соціальної сфери.

Глибокі економічні реформи на селі розпочались трохи пізніше, ніж у містах, і тому село відчуває своєрідний «подвійний удар» негативних соціальних наслідків цих економічних перетворень (зростання безробіття, зниження життєвого рівня, зниження добробуту населення).

Соціальні проблеми мають тут більш гострий характер, а ресурсів для їх вирішення виявляється набагато менше, ніж у містах. Ускладнюють ситуацію відстала соціальна інфраструктура, дисперсність розселення, брак коштів і підготовлених фахівців.

Станом на 1 січня 2020 р. чисельність мешканців українських сіл порівняно з 2019 р. скоротилася до 12,77 млн осіб і склала 30,46 % від загальної чисельності населення України [232].

Серед сільських поселень України майже 35% – малі села, а ще 25% – середні, де (на відміну від міст) організувати постійну професійну соціальну допомогу вкрай складно. Стає очевидною необхідність нестандартних рішень, нетрадиційних схем і процедур надання соціальних послуг. Йдеться, зокрема, про тісну співпрацю в цій справі представників місцевого самоврядування, медичних, освітянських, правоохоронних установ. Спираючись на народні традиції взаємодопомоги, колективної підтримки нужденних, відчуття морально-психологічної відповідальності громади за кожного, доцільно створювати з клієнтів самокеровані групи, групи

самодопомоги, волонтерські осередки при школі, церкві, медичному пункті. Саме вони змогли б насамперед відгукнутися і надати першу соціальну допомогу тим, хто звертається, а також жінкам, підліткам і дітям, що зазнали насилля в сім'ї, особам із девіантною поведінкою, схильним до суїциду, та іншим.

Сучасні села зазнають негативного впливу економічної неструктурності, нормативного хаосу, що призводить до занепаду економіки та соціально-культурного потенціалу. У таких обставинах надзвичайною проблемою є підготовка мешканців села до умов життя в перехідному періоді економіки.

Метою державної соціальної політики перехідного періоду розвитку суспільства є система заходів забезпечення соціально не захищеного населення, а отже, сільські жителі потрапляють у такі категорії груп.

Україна ратифікувала міжнародні та європейські конвенції і декларації, які поки що здебільшого не знайшли свого відображення в нормах українського законодавства.

Зв'язок соціальної сфери регулюють закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991 р., зі змінами), «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (1991 р., зі змінами), «Про зайнятість населення» (2013 р., зі змінами), «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р., зі змінами), «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та соціальний захист населення» (2011 р.), «Про психіатричну допомогу» (2000 р., зі змінами), Кодекс законів про працю та інші. Ці нормативно-правові акти визначають права соціально не захищених груп населення на допомогу, зокрема на отримання соціальних послуг.

Нормативне забезпечення також регламентують положення, які затверджені указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України і розкривають діяльність соціальних установ.

Питання здійснення соціальної допомоги, виникнення та розвитку соціальної захищеності вивчали такі вчені, як Е. Лібанова [87], О. Палій, В. Скуратівський [205], Н. Болотна, О. Кравченко, Г. Кучер [73], Н. Коляда [249].

Державну роль у підтримці комфорту жителів відображається у праці Н. Сейко [170], яка звертає увагу на теорію та історію соціальної захищеності громадян.

За роки незалежності опубліковано низку монографій та статей, присвячених історії селянства України. Автори переважної більшості праць розглядають історію селянства в соціально-економічному чи політичному аспектах, намагаючись осмислити історичний шлях України.

Історію розвитку соціальної педагогіки, соціальної роботи досліджували І. Звєрєва [49], А. Капська [54], Н. Коляда [63], О. Кравченко [74], А. Фурман [225], В. Поліщук [117], О. Шевчук [233], Т. Кочубей [71] та інші аналізували стан соціальної роботи.

Питанням організації соціальних послуг у сучасній громаді присвячені праці О. Безпалько [8], І. Звєрєвої [49], А. Капської [54], Т. Семигіної [174; 179; 180; 182], В. Сидорова [183], Г. Кучер [82], О. Кравченко [83], Г. Слозанської [206], І. Албул [1], Л. Вікторової [266] та ін.

Питання соціально-демографічного розвитку сільських територій досить широко висвітлюють у науковій літературі. Відтворення сільського населення, демографічні перспективи українського села, принципи демополітики, демографічний і трудовий потенціал українського селянства, соціально-економічний розвиток сільських територій та відродження українського села вивчали О. Булавка [14], В. Нелеп [105], С. Пирожков [115], Л. Транченко [219], М. Хвесик [226], К. Якуба [235; 236] та ін.

Вивченням діяльності недержавних громадських організацій займалися М. Цьвок [228], Н. Коляда, О. Кравченко [32] та ін.

Т. Єгорова-Луценко досліджувала завдання формування адміністративно-правового механізму для використання цифровізації при наданні соціальних адміністративних послуг [44, с. 80].

Т. Семигіна [173], А. Каркач [178], Л. Вікторова [18] вивчали особливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку.

Г. Кучер обґрунтовувала структурно-функційну модель соціальної роботи із вразливими категоріями населення в умовах територіальної громади [82].

Соціальна робота із малозахищеними категоріями населення в сільській місцевості та шляхи її вдосконалення ще не були предметом окремого дослідження. Недостатньо висвітлені питання становлення та розвитку організаційних засад надання соціальних послуг у той час, як потреба в них стає все більш нагальною, зважаючи на стратегічний курс держави відродити українське село.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Албул І. Підготовка фахівців соціальної сфери до надання екстреної допомоги кризовим категоріям населення. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2016. № 2. С. 9–13.

2. Алієва А. Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2016. № 1. С. 12–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_1_4.

3. Алфьоров С. В. Особливості устрою та функціонування територіальних громад країн-членів ЄС. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2013. № 37. С. 181–189. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pprbsu_2013_37_21.pdf

4. Бануца А. В., Бунятян К. П., Ващук Д. П., Верстюк В. Ф. та ін. Історія українського селянства. Нариси в 2-х т. Т. 1. Київ : Наук. думка, 2006. 632 с.

5. Бардіна Т. О. Розвиток сільських територій в умовах реформи децентралізації : дис. … канд. екон. наук : 08.00.03. Полтава, 2018. 225 с.

6. Баринова М. А. Пенсійне забезпечення: нові підходи. *Людина й праця*. 1997. № 11. С. 53–54.

7. Батанов О. Територіальна громада – первинний суб’єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 2 (12). С. 51–57.

8. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка та соціальна робота у сучасному освітологічному просторі. *Освітологічний дискус*. 2011. № 1(3). С. 103–111.

9. Березін О., Безпарточний М., Нікілєва Л. Механізми формування та методологія розвитку закладів і підприємств соціального обслуговування : монографія. Полтава : Інтер Графіка, 2013. 210 с.

10. Білик О. М. Громадські об’єднання: законодавче регулювання, нові права і можливості. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 149–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2013_2_23.

11. Бойко Є. О., Бойко О. С. Роль зеленого туризму в розвитку сільських територій. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. 1 (3). С. 4–8.

12. Борденюк В. Методологічні основи співвідношення методів державного управління та методів здійснення місцевого самоврядування (правові аспекти). *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4. С. 68–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2010_4_7.

13. Бугай С. М., Жовнірчик Я. Ф. Про напрями вдосконалення територіальної організації місцевого самоврядування. *Продуктивні сили України*. 2009. № 1. С. 126–134.

14. Булавка О. Суцільна паспортизація сіл України – основа розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2013. № 2. С. 77–80.

15. Бутко М. П. Державне регулювання як інструмент підвищення спроможності регіонів. *Економіка України*. 2007. С. 36–44.

16. В кожній громаді повинен бути свій соціальний працівник – експерти / Новини / ISER. *ISER Institute for Social and Economic Research*. URL: http://iser.org.ua/news/v-kozhnii-gromadi-povinen-buti-svii-sotsialnii-pratsivnik-eksperti (дата звернення: 20.03.2021).

17. Вершиніна В., Кривошеєва Н. Конспект лекцій онлайн тренінгу «Надання соціальних та адміністративних послуг в умовах карантину». *Програма «Радник»*. URL: https://radnyk.org/wp-content/uploads/2020/07/PROON_sss_pr.pdf (дата звернення: 20.03.2021).

18. Вікторова Л. В., Роганов М. М. Використання соціально-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Т. 92, № 5. С. 30–40. URL: https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-30-40.

19. Вільгош В. Сучасний стан соціальної роботи в Ізраїлі. *Social work and education*. 2014. № 1. С. 6–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/socworkeduc_2014_1_1_3.

20. Войтенкова Г., Лебедева Е. Социальная поддержка семей с детьми в США. *Народонаселение*. 2007. № 4. С. 94–106.

21. Воропаєв В. Г. Демографічні процеси в Україні як предмет політичного менеджменту. *Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання*. 2013. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=557.

22. Гаркуша О. М. Державне регулювання розвитку сільських територій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 178–180. URL: http://global-national.in.ua/archive/2-2014/36.pdf.

23. Германия: социальные услуги Инго Боде. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 220–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srutip_2013_1-2_27.

24. Гладун О. Нариси з демографічної історії України XX століття : монографія. Київ, 2018. 224 с.

25. Глазко Н. Д. Зарубіжний досвід забезпечення соціальної сфери. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_83.

26. Гончаренко М. В. Особливості фінансового забезпечення виконання делегованих повноважень місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 3. С. 147–153.

27. Горемикіна Ю. В. Особливості організації моніторингу соціальних послуг на місцевому рівні. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 3. С. 100–112.

28. Горемикіна Ю. В. Проблеми розвитку недержавних організацій у сфері надання соціальних послуг. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 1 (11). С. 34–43.

29. Горілий А. Історія соціальної роботи в Україні : навч. посіб. Тернопіль : ТАНГ, 2001. 191 с.

30. Горова А. В. Недержавний сектор надання соціальних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. № 63. С. 445–450. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_63_69.

31. Гранти для розвитку села. *Урядовий Кур'єр*. URL: https://ukurier.gov.ua/uk/news/granti-dlya-rozvitku-sela/ (дата звернення: 19.03.2021).

32. Громадські організації та спілки осіб з інвалідністю як суб'єкти надання соціальних та реабілітаційних послуг засобами інклюзивного туризму в громаді : монографія / О. О. Кравченко та ін. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. 200 с.

33. Гудяк Н. Організація соціальної роботи в Швеції. *Social Work and Education*. 2014. № 1. С. 20–29.

34. Гурьянова М. П. Сельская школа и социальная педагогика : пособие для педагогов. Минск : Амалфея, 2000. 448 с.

35. Даниленко В., Романюк І. Українське село в добу реформ М. С. Хрущова. *Історія українського селянства* : монографія. 2-ге вид. Київ, 2006. С. 411–476.

36. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання. Український незалежний центр політичних досліджень. Київ, 2017. 28 с.

37. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р : станом на 25 лют. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-р (дата звернення: 20.03.2021).

38. Діденко Н. Надання якісних соціальних послуг і розвиток соціальної інфраструктури громад в умовах децентралізації. *Науково-практичне забезпечення децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах* : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 18 квітня 2018 р. Київ, 2018. С. 86–89.

39. Длугопольський О. «Державний сектор» versus «Приватний сектор»: синергія ефективності через державно-приватне партнерство. *Світ фінансів*. 2010. № 1. С. 74–94.

40. Добрянський А. Я. Зарубіжний досвід вирішення проблем багатодітних сімей (на прикладі деяких країн ЄС). *Ефективність державного управління*. 2015. 44 (1). С. 104–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44(1)__14.

41. Додаток до стратегії розвитку Ліплявської сільської об'єднаної територіальної громади до 2025 року. 2018 р. *Профіль Ліплявської об'єднаної територіальної громади Черкаської області.* URL: https://rada.info/upload/users_files/35821118/12f78c9fb833e34249a48d855b228b6c.pdf

42. Дубич К. В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг : дис. … д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2016. 437 с.

43. Європейська хартія місцевого самоврядування : Хартія Ради Європи від 15.10.1985 р. : станом на 16 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 19.03.2021).

44. Єгорова-Луценко Т. П. Цифровізація системи надання соціальних послуг в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2020. № 1 (14). С. 80–85. URL: https://doi.org/10.37772/2309-9275-2020-2(15)-13.

45. Ємельянов В., Шульга А. А. Нормативно-правове забезпечення реформування місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. 2017. Т. 290, № 278. С. 48–58.

46. Загальна інформація. *Децентралізація в Україні*. URL: https://decentralization.gov.ua/about (дата звернення: 19.03.2021).

47. Залібовська-Ільніцька З. Соціальна сфера територіальних громад в Україні з погляду: теорія, практика. *Актуальні проблеми сучасної філософії та*

науки: виклики сьогодення : зб. наук. праць / редкол. М. А. Козловець, Н. М. Ковтун, О. В. Чаплінська [та ін.]. Київ : КВІЦ, 2020. С. 33–36.

48. Заяць Т. А. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 3. С. 48–60.

49. Звєрєва І. Д., Кузьмінський В. О., Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. та ін. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах: методичний посібник. Київ : ДЦССДМ, 2007. 84 с.

50. Іжа М. М. Система регіонального управління: світовий досвід і Україна : монографія. Одеса : «Друк. дім», 2011. 368 с.

51. Іжа М., Крупник А. Трансформація публічного управління в умовах соціополітичної модернізації України. *Теорія та історія державного управління*. 2012. № 4. С. 3–7.

52. Ілляш І. Д. Соціально-економічний розвиток поселень агропромислового регіону в умовах трансформації суспільства : монографія. Тернопіль : Астон, 2013. 204 с.

53. Кабінет Міністрів України – Модель організаційної структури виконавчого органу сільської, селищної, міської ради з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей. *Головна. Кабінет Міністрів України*. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/model-organizacijnoyi-strukturi-vikonavchogo-organu-silskoyi-selishchnoyi-miskoyi-radi-z-pitan-socialnogo-zahistu-naselennya-ta-zahistu-prav-ditej (дата звернення: 19.03.2021).

54. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навч.-метод. посіб. Київ : УДЦССМ, 2001. 219 с.

55. Кепко В. Соціально-економічні особливості розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. Т. 2, 1 (21). С. 116–124.

56. Ключник А. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України : монографія. Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2011. 468 с.

57. Коваль Г. В. Соціальне замовлення як ефективний механізм фінансування недержавних організацій в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_7.

58. Ковальчук В. Б. Правові засади функціонування громадських організацій у процесі становлення громадянського суспільства в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2014. № 1. С. 13–25.

59. Ковязіна К. О. Актуальний стан системи надання соціальних послуг: що дають реформи? *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 3–4. С. 100–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_13.

60. Когут В. І., Андрейчук С. К. Державні та недержавні організації соціальної сфери в Україні: особливості взаємодії та перспективи розвитку. *Ефективність державного управління*. 2016. № 3. С. 201–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_3_24.

61. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1–212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 17 березня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10 (дата звернення: 19.03.2021).

62. Колодій О. М. Вплив децентралізації на зміцнення ролі органів місцевого самоврядування в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління.* 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 42–46.

63. Коляда Н. М. Соціально-педагогічні засади розвитку дитячого руху в Україні (початок XX ст. – середина 30-х років XX ст.) : автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2013. 44 с.

64. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів) : Конвенція Організації Об’єднаних Націй від 13.12.2006 р. : станом на 6 липня 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення: 19.03.2021).

65. Конончук А. І. Професійна підготовка соціальних працівників до партнерства з недержавними організаціями соціальної сфери. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2016. № 1. С. 183–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2016_1_35.

66. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 19.03.2021).

67. Коркушко О. Н., Кушнір Л. Децентралізація в Україні: наслідки та перспективи. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 20. С. 91–96.

68. Короткі історії про те, як децентралізація впливає на життя громад : Кн. успіхів. Київ : Асоціація міст України, 2020. 44 с. URL: http://auc.org.ua/sites/default/files/library/knygauspihiv_01_2020web.pdf.

69. Короткі історії про те, як децентралізація впливає на життя громад : Кн. успіхів. Київ : Асоціація міст України, 2019. 44 с. URL: http://auc.org.ua/sites/default/files/library/knygauspihiv7.pdf

70. Короткі історії про те, як децентралізація впливає на життя громад : Кн. успіхів. Київ : Асоціація міст України, 2018. 52 с. URL: http://auc.org.ua/sites/default/files/library/knygauspihiv4pittvinnycyass.pdf

71. Кочубей Т. Д. Соціально-педагогічні засади управління освітньою діяльністю в загальноосвітній школі: історичний аспект. *Studia Zarządzania i Finansów "Perspektywy rozwoju organizacji w świetle paradygmatów zarządzania i finansów"*. 2017. С. 141–148. URL: https://wydawnictwo.wsb.pl/sites/wydawnictwo.wsb.pl/files/czasopisma-tresc/SZiF_13.pdf.

72. Кравченко О. О., Кулик М. О., Скочко М. О. Недержавні організації як суб'єкти соціального розвитку громад : досвід Міжнародного благодійного фонду «Небайдужі». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 88–95.

73. Кравченко О. О., Кучер Г. М. Захист прав жінок на рівні громади: досвід міста Умань. *Інноватика у вихованні.* 2020. Т. 2. № 11. С. 14–21.

74. Кравченко О. О. Навчальна дисципліна «Історія соціальної роботи» у процесі професійного становлення майбутніх соціальних працівників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка: збірник наукових праць*. 2018. № 24. Т. 1. С. 182–192.

75. Кравченко О. О., Заболотна О. А., Скочко М. О. Аспекти соціальної роботи з жінками, які зазнали насилля. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 26 – 34.

76. Кравченко О. О., Скочко М. О. Організаційні засади надання соціальних послуг у сільській місцевості. *Педагогічні науки* : збірник наукових праць. Херсон, 2018. № 81. С. 224–231.

77. Кравченко О. О., Скочко М. О. Особливості соціальної роботи у сільській місцевості. *Вісник Українсько-туркменського культурно-освітнього центру: міждисциплінарний науковий збірник*. 2018. № 2. Т. 1. С. 104–110.

78. Кравченко Р., Кабаченко Н. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери. *Соціальна робота в Україні: перші кроки* : колект. монографія / ред. В. Полтавець. Полтава, 2000. С. 130–144.

79. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 17 березня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 19.03.2021).

80. Кулікова А. Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми та молоддю у вищих навчальних закладах Швеції : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.05. Луганськ, 2009. 20 с.

81. Кульчій І. Міжнародні гранти як фінансовий інструмент розвитку територіальних громад. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Тернопіль, 15 травня 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 109–111. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38647/1/109.pdf.

82. Кучер Г. М. Соціальна робота з вразливими категоріями населення в умовах територіальної громади : дис. … канд. пед. наук : 13.00.05. Умань, 2019. 301 с. URL: https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/Дисертація-Кучер.pdf.

83. Кучер Г. М., Кравченко О. О. До питання задоволення потреб населення у соціальних послугах (з досвіду міста Умань). *East European Scientific Journal*. 2019. № 5. С. 40–45.

84. Ладонько Л. С., Михайловська О. Актуальні питання децентралізації влади в Україні. *Особистість, суспільство, політика* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Люблін, 15–16 лютого 2015 р. Польща, 2015. С. 86–88.

85. Ламах Е. Б. Громадські об'єднання як надавачі соціальних послуг гендерного спрямування. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_31.

86. Литвин Ю. О. Економічне становище сучасного українського села як основна складова його розвитку. *Економіка та держава.* 2012. № 9. С. 119–122.

87. Лібанова Е. М. Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку XXI століття. *Демографія та соціальна економіка*. 2008. № 1 (35).С. 9–22.

88. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 19. С. 109–116.

89. Малік М. Й., Хвесик М. А. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та екологобезпечного агропромислового виробництва. *Економіка АПК.* 2010. № 5. С. 3–12.

90. Марчук М. І. Концепція соціальної держави у Польській правовій доктрині. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2018. № 4. С. 29–32.

91. Матвійчук А. В. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства : автореф. дис. … канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2008. 20 с.

92. Матяж С. В., Гуріна А. А. Роль недержавних організацій у вирішенні проблем у соціальній сфері в Україні. *Молодий вчений.* 2014. № 7 (2). С. 169–172.

93. Махсма М. Активна політика зайнятості в контексті розвитку сільських територій: регіональний досвід регулювання. *Україна: аспекти праці: науково-економічний та суспільно-політичний журнал*. 2006. № 6. С. 10–15.

94. Мацедонська Н. В., Клівіденко Л. М. Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах. *Економіка і суспільство.* 2017. № 8. С. 613–618.

95. Медулич С. Особливості соціальної роботи в Норвегії. *Social Work and Education.* 2014. № 1. С. 43–50.

96. Мельник Л. Ю. Стан і перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2007. № 1. С. 218–224.

97. Мельничук Д. П. Демографічний розвиток українського села: уроки історії, соціально-економічні загрози сучасності. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* 2016. № 2. С. 57–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2016_2_10.

98. Мельничук Д. П. Ефект «людського капіталу»: економічні та техніко-технологічні детермінанти. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки.* 2014. № 2. С. 131–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2014_2_22.

99. Мерзляк А. В., Боклаг В. А. Інформаційне забезпечення державного управління земельними ресурсами України : монографія. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2010. 152 с.

100. Мигович І. І. Соціальна робота (вступ до спеціальності) : посібник. Ужгород, 1997. 180 с.

101. Мовчанюк А. В. Соціально-економічні аспекти розвитку сільських територій в умовах децентралізації влади. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2017. № 7. С. 193–196.

102. Мовчанюк А. В. Особливості соціально-економічного розвитку сільських територій Черкаської області. *Економіка та суспільство.* 2017. № 8. С. 21–28.

103. Мовчанюк А. В. Розвиток сільських територій Уманського району в умовах децентралізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електронне фахове видання. 2018. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/32.pdf

104. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. *Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.* URL: http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/

105. Нелеп В. М. Шляхи відродження українського села. *Економіка АПК.* 2013. № 1. С. 125–129.

106. Нещадим Л. М. Сільський зелений туризм як фактор соціально-економічного відродження Черкаського регіону. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 20 квітня 2018 р. Полтава, 2018. С. 268–270.

107. Нові райони. *Децентралізація в Україні*. URL: https://decentralization.gov.ua/new-rayons (дата звернення: 19.03.2021).

108. Новіков В. Н. Недержавні організації і соціальний розвиток. *Праця і зарплата.* 1995. № 22 (86). С. 6–7.

109. Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. *Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Європейська інтеграція».* 2016. № 7 (151). 37 с.

110. Павлов О. Парадигма сільського розвитку. *Економіка України.* 2006. № 7. С. 41–48.

111. Павлов О. І. Сільські території України : монографія. Одеса : Астра, 2014. 367 с.

112. Павлова Л. О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні : дис. … канд. екон. наук : 08.00.01. Львів, 2015. 200 с.

113. Падалка С. С. Українське село в умовах соціально-економічного транзиту: трансформації чи виживання. *Український історичний журнал.* 2016. № 4. С. 108. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2016_4_9

114. Петренко Л. М. Фінансування інвестиційного розвитку на рівні ОТГ. *Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Кропивницький, 5–6 листопада 2020 р. Кропивницький, 2020. С. 95–98.

115. Пирожков С. І. Демографічний і трудовий потенціал. *Вибрані наукові праці* : у 2 т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 934 с.

116. Плотнікова М. Ф. Соціально-економічний розвиток сільських територій в умовах децентралізації влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2015. № 4. С. 112–117.

117. Поліщук В. А. Соціальна педагогіка як наукова основа здійснення соціальної політики сучасного українського суспільства. *Педагогічний дискурс.* 2007. Вип. 2. С. 131–135.

118. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій. Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.

119. Попович А. М. Виклики функціонування соціальних послуг в об’єднаних територіальних громадах. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів* : матеріали доп. та повідомл. міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27 вересня 2019 р. Ужгород, 2019. С. 78–79.

120. Попович А. М. Трансформація системи соціальних послуг населенню Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. № 1 (44). С. 141–145.

121. Посібник із визначення потреб населення об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах : практ. рекомендації. Київ, 2019. 68 с.

122. Приліпко С. М. Джерела формування інвестиційних ресурсів та фінансування заходів соціально-економічного розвитку сільських територій Черкаської області. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва.* 2014. № 85. С. 137–148.

123. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 29 листопада 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17 (дата звернення: 19.03.2021).

124. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад : Закон України від 23.07.2020 р. № 562-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-IX#Text (дата звернення: 19.03.2021).

125. Про впровадження в місцевих органах праці та соціального захисту населення єдиної технології прийому громадян, які звертаються за призначенням усіх видів соціальної допомоги. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0183203-05#Text (дата звернення: 19.03.2021).

126. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI : станом на 28 квітня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17 (дата звернення: 19.03.2021).

127. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-XII : станом на 24 жовтня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12 (дата звернення: 19.03.2021).

128. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям : Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III : станом на 1 липня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14 (дата звернення: 19.03.2021).

129. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-III : станом на 24 вересня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14 (дата звернення: 19.03.2021).

130. Про добровільне об’єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII : станом на 14 травня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19 (дата звернення: 19.03.2021).

131. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV : станом на 31 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15 (дата звернення: 19.03.2021).

132. Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III : станом на 20 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14 (дата звернення: 19.03.2021).

133. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI : станом на 4 березня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17 (дата звернення: 19.03.2021).

134. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII : станом на 1 січня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19 (дата звернення: 19.03.2021).

135. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 : станом на 17 вересня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п (дата звернення: 20.03.2021).

136. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : Наказ М-ва соц. політики України від 23.06.2020 р. № 429. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20 (дата звернення: 19.03.2021).

137. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 : станом на 31 січня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п (дата звернення: 20.03.2021).

138. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження інтегрованої системи соціального захисту : Наказ М-ва соц. політики України від 25.02.2019 р. № 282. URL: https://bukoda.gov.ua/uploads/editor/bukoda.gov.ua/Departments/departament-socialnogo-zahistu-naselennya/Nakaz%20282.pdf.

139. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 р. № 423 : станом на 23 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-п (дата звернення: 19.03.2021).

140. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 449. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-п (дата звернення: 19.03.2021).

141. Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 792 : станом на 13 березня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2018-п (дата звернення: 19.03.2021).

142. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII : станом на 13 лютого 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 (дата звернення: 19.03.2021).

143. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV : станом на 3 липня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15 (дата звернення: 19.03.2021).

144. Про обласну цільову програму «Село Черкащини – 2020»: Рішення Черкаської обласної ради від 22.11.2011 р. №9 – 1/VI. URL: http://oblradack.gov.ua/ostanni-rishennya-sesyi/270–22112011-ix-sesyaoblasnoyi-radi-vi-sklikannya.html.

145. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text (дата звернення: 19.03.2021).

146. Про організацію надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 587. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п (дата звернення: 19.03.2021).

147. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII : станом на 20 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12 (дата звернення: 19.03.2021).

148. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III : станом на 17 березня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14 (дата звернення: 19.03.2021).

149. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-XII : станом на 23 січня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12 (дата звернення: 19.03.2021).

150. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною : Закон України від 01.06.2000 р. № 1767-III : станом на 3 липня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-14 (дата звернення: 19.03.2021).

151. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III : станом на 20 грудня 2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14 (дата звернення: 19.03.2021).

152. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III : станом на 15 січня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14 (дата звернення: 19.03.2021).

153. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19 (дата звернення: 19.03.2021).

154. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III : станом на 1 січня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14 (дата звернення: 19.03.2021).

155. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18 (дата звернення: 19.03.2021).

156. Про становище багатодітних сімей у країнах ЄС. URL: http://bukviche.com/pro-stanovyche-bahatoditnych-simej.

157. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 р. № 796-XII : станом на 9 серпня 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12 (дата звернення: 19.03.2021).

158. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015 (дата звернення: 20.03.2021).

159. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р (дата звернення: 19.03.2021).

160. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 918-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-р (дата звернення: 20.03.2021).

161. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 р. № 995-р : станом на 15 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-р (дата звернення: 20.03.2021).

162. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-IX#Text (дата звернення: 19.03.2021).

163. Продіус О. І. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських поселень та шляхи їх вирішення. *Економічний вісник Донбасу.* 2009. № 4 (18). С. 76–79.

164. Ребуха Л. З. Історичні аспекти становлення професії соціального працівника. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України.* 2017. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_3_15.

165. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / ред. С. Л. Шульц. Львів : ДУ «Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Доліш. НАН України», 2018. 140 с.

166. Рощина Л. О. Соціальна допомога на українських землях в Литовсько-Польську добу. *Наука. Релігія. Суспільство.* 2009. № 4. С. 117–123.

167. Рощина Л. Благодійна діяльність українських братств. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2009. № 1. С. 38–42.

168. Рябоконь В. П. Тенденції розвитку соціальної сфери села на сучасному етапі. *Економіка АПК.* 2015. № 4. С. 57–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_4_11.

169. Саблук П. Т., Кропивко М. Ф. Управління розвитком сільського господарства в умовах децентралізації влади та євроінтеграції. *Нова стратегія регіонального розвитку України: шлях до майбутнього* : матеріали XII Пленуму Правління Спілки економістів України, м. Київ, 22 листопада 2018 р. Київ, 2019. С. 382.

170. Сейко Н. А. Доброчинність у сфері освіти в Україні (XIX – початок XX століття): Київський учбовий округ : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2006. С. 228–232.

171. Села Черкащини зразка 2020 р. *Аграрний тиждень.* 2012. № 7 (219). С. 10–11.

172. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с.

173. Семигіна Т. В., Карагодіна О. Г., Дворяк С. В. Цифровий формат досліджень із соціальної роботи: рефлексії практичного досвіду. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.* 2020. № 3 (132). С. 89–97.

174. Семигіна Т. Значення он-лайн опитування для формування соціального капіталу територіальної громади. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії :* матеріали XXXII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Переяслав-Хмельницький 29–30 листопада 2016 р. Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 105–106.

175. Семигіна Т. Методичні рекомендації до написання дисертації доктора філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 41 с.

176. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.

177. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

178. Семигіна Т., Каркач А. «Е-інклюзія» літніх людей і соціальна робота. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : м-ли Всеукр.наук.-практ. конф., Умань, 11 жовтня 2019 р. Умань, 2019. С. 130–133.

179. Семигіна Т. В. Клієнти соціальної роботи як співдослідники. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень:*

матеріали міжнародної наукової конференції. Т. 2. Вінниця : МЦНД, 2020. С. 33–35.

180. Семигіна Т. Робота в громаді: практика й політика. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 180 с.

181. Семигіна Т. В., Скляр Т. М. Відповідь соціальної роботи на виклики пандемії COVID. *Paradigmatic view on the concept of world science*. 2020. № 1. С. 154–156.

182. Семигіна Т. В. Он-лайн технології у практичній соціальній роботі. *Інтернет – освіта – наука – 2016* : збірник праць за матеріалами Десятої міжнародної наук.-практ. конф., м. Вінниця, 11–14 жовтня 2016 р. Вінниця : ВНТУ, 2016. С. 119–121.

183. Сидоров В. Н. Профессиональная деятельность социального работника: ролевой подход. Винница : Глобус-пресс, 2006. 408 с.

184. Сидоров В. Ролі та функції соціальних працівників. *Соціальна робота в Україні: перші кроки* : колект. монографія / ред. В. Полтавець. Полтава, 2000. С. 46–86.

185. Сідєльнік Л. Л. Залучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг в Україні. *Аналітичний огляд сучасного стану та перспектив.* URL: http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032293.

186. Сімейний кодекс України : Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III : станом на 1 січня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14 (дата звернення: 19.03.2021).

187. Скочко М. А. Социальные проблемы современного украинского села. *Актуальные вопросы педагогики и социальной работы* : сб. науч. ст. Гродно : ГрГУ, 2018. С. 396–401.

188. Скочко М. О. Особливості соціальної допомоги молодим сім’ям у сільській місцевості. *Проблеми та перспективи сучасної науки* : IX Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Дніпро, 28 вересня 2018 р. Дніпро, 2018. С. 54–59.

189. Скочко М. О. Волонтерська діяльність у сільській місцевості. *Права дітей: від витоків до сьогодення* : матеріали наук.-метод. семінару, м. Умань, 23 травня 2018 р. Умань, 2018. С. 53–55.

190. Скочко М. О. Історичні аспекти розвитку соціальної допомоги сільському населенню на українських землях. *Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота в закладі освіти: теорія та практика* : колект. монографія. Умань, 2020. С. 222–234.

191. Скочко М. О. Людмила Миколаївна Кучма. *Жінки в історії соціальної роботи* : колект. монографія. Умань, 2018. С. 180–186.

192. Скочко М. О. Людмила Порохняк-Гановська. *Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до сьогодення* : колект. монографія. Умань, 2020. С. 229–234.

193. Скочко М. О. Організація і здійснення соціальної допомоги вразливим верствам населення України: від філантропії до професіоналізму. *Історико-педагогічний альманах*. 2020. № 1. С. 49–55.

194. Скочко М. О. Особливості надання соціальних послуг вразливим категоріям населення у сільській місцевості. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Умань, 21 квітня 2020 р. Умань, 2020. С. 106–108.

195. Скочко М. О. Партнерство між державними та недержавними секторами в контексті надання соціальних послуг на селі. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару, м. Умань, 18 квітня 2018 р. Умань, 2018. С. 136–138.

196. Скочко М. О. Правила дорожнього руху. Охорона праці та безпека життєдіяльності. *Супроводжувач осіб з інвалідністю* : навч.-метод. посіб. Умань, 2020. С. 57–61.

197. Скочко М. О. Рекламно-інформаційні технології в контексті соціальної роботи. *Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика* : колект. монографія. Умань, 2020. С. 207–217.

198. Скочко М. О. Рекламно-інформаційні технології в соціальній роботі. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Умань, 15 жовтня 2020 р. Умань, 2020. С. 198–199.

199. Скочко М. О. Сільський зелений туризм як вид соціально-економічного розвитку українського села в умовах пандемії Covid-19. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 5. С. 92–99.

200. Скочко М. О. Сільський туризм. *Історико-культурні, природно-заповідні та лікувально-оздоровчі об'єкти Черкащини крізь призму інклюзивного туризму* : довідник. Умань, 2020. С. 191–198.

201. Скочко М. О. Соціальна допомога дітям та молоді в сільській місцевості. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Умань, 11 жовтня 2019 р. Умань, 2019. С. 151–152.

202. Скочко М. О. Соціальні проблеми сільських жителів України. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару, м. Умань, 25 квітня 2019 р. Умань, 2019. С. 113–115.

203. Скочко М. О. Соціальні ризики. *Енциклопедія інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму*. Умань, 2019. С. 149–151.

204. Скочко М. О. Інноваційна модель надання соціальних послуг у сільській місцевості. *Social Work and Education.* 2020. Vol. 7, № 2. P. 164–171.

205. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики : навч. посіб. Київ : МАУП, 2002. 200 с.

206. Слозанська Г. І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.05. Тернопіль, 2019. 687 с. URL: http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/docaments-download/d-58-053-03/Dis_Slozanska.pdf.

207. Смоквін М. Впровадження інноваційних організаційно-правових механізмів державного управління стійким розвитком українського села в

контексті процесу децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад. *Актуальні проблеми державного управління.* 2019. Т. 4. № 80. С. 87–92.

208. Соболевська М. О. Перспективи формування громадянського суспільства в Україні крізь призму проблем і потреб розвитку недержавних організацій (НДО). *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : зб. наук. праць. 2018. № 36. С. 22–30.

209. Соціальне замовлення в Україні: досвід 10 років впровадження : зб. аналіт. та норм.-метод. матеріалів / ред.: В. І. Брудного, А. С. Крупника. Одеса : Євродрук, 2011. 156 с.

210. Сочинський А. Грантова підтримка соціального проекту як форма соціального захисту населення через неурядові організації. *Актуальні проблеми соціальної сфери* : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н. П. Павлик]. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2015. Вип. 4. С. 48–51.

211. Сталий розвиток територіальних громад: управлінський аспект : монографія / ред.: Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, О. К. Чаплигін. Харків, 2008. 236 с.

212. Статистичні дані Євростату. URL: ec.evrope.eu/evrostat/data/database.

213. Стешенко В. С. Зміст понять «демографічний розвиток» і «людський розвиток»: тотожності та відмінності. *Демографія та соціальна економіка.* 2013. № 1 (19). С. 5–16.

214. Стопчак А. Ю Історичні аспекти виникнення та еволюції соціального захисту населення в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки.* 2010. № 1. Т 1. С. 60–64.

215. Стратегічний план розвитку Карашинської сільської об'єднаної територіальної громади на період 2019–2025 рр. URL: https://rada.info/upload/users_files/34207327/44a0c4e01ad16a76e835cbfa5e8c431a.pdf

216. Стратегія розвитку Бузівської сільської об'єднаної територіальної громади до 2025 року. URL: https://drive.google.com/file/d/1pq1qAj35sLaMESHCWn-8LTN9WK_6e6RA/view

217. Сьох К. Удосконалення правового регулювання прав громадян України на публічну службу в умовах децентралізації влади та євроінтеграції. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1 (1). С. 205–221.

218. Трансформація сільського розселення в Україні : колект. монографія / ред. Т. А. Заяць; Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2017. 298 с.

219. Транченко Л. В. Аналіз та проблеми соціально-економічного розвитку села. *Інвестиції: практика та досвід.* 2012. № 5. С. 66–69.

220. Тучак Х. В. Соціальна робота в Данії. *Social Work and Education.* 2014. № 1. С. 56–61.

221. Федуняк І. О., Підлужна О. Б. Нормативно-правове забезпечення державної підтримки сталого розвитку сільських територій та туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7318 (дата звернення: 23.02.2020).

222. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: https://dif.org.ua/uploads/pdf/6208713345c5c1bf1e52d87.86722131.pdf

223. Франция: социальные услуги Жаклин Анселен. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 204–219. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srutip_2013_1-2_26.

224. Френкель І. Культурна економіка – розумна стратегія розвитку громад. *Лівий Берег.* URL: https://ukr.lb.ua/blog/iryna_frenkel/370379_kulturna_ekonomika-rozumna.html

225. Фурман А. В., Підгурська М. В. Історія соціальної роботи : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 174 с.

226. Хвесик М. А. Сталий розвиток територій як основа стратегії розвитку аграрного сектору. *Економіка АПК.* 2013. № 1. С. 66–76.

227. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 січня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 19.03.2021).

228. Цьвок М. С. Інформаційно-правове забезпечення діяльності недержавних громадських організацій в Україні : дис.… канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 228 с.

229. Чайка І. Ю. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в недержавних організаціях соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. № 1 (44). С. 198–203.

230. Черкашина Т. О. Недержавні громадські організації як суб'єкт надання соціальної допомоги населенню. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право* : збірник наукових праць. 2010. № 2. С. 89–94.

231. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року : Стат. зб. Київ : Держ. служба статистики України, 2019. 83 с. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf.

232. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2020 року : Стат. зб. Київ : Держ. служба статистики України, 2020. 82 с. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2020/zb_chuselnist%202019.pdf.

233. Шевчук О. Історія створення Колегії Павла Галагана. *Історико-педагогічний альманах.* 2012. № 1. С. 87–95.

234. Щербань С., Шейко Р., Левкіна Г. Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні : навч.-метод. посіб. Харків : Харків. ін-т соц. дослідж., 2017. 112 с.

235. Якуба К. І. Ознаки тривалості життя українського селянства. *Вісник аграрної науки.* 2011. № 2. С. 60–65.

236. Якуба К. І. Соціально-демографічний стан сільських населених пунктів. *Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь* /за заг. ред. акад. НААН П. Т. Саблука. Київ : ННЦІАЕ, 2011. С. 33–40.

237. Banks C., Mangan M. The company of neigbours: revitalizing community through action-research. Toronto: University of Toronto Press, 1999. 141 p.

238. Banks C., Wideman G. The Company of Neigbours" building social support through the use of ethnography. *International Social Work.* July, 1996. Vol. 39, No.3. P. 21–23.

239. Banks K. Community Social Work Practice Across Canada. *Social Work Practice: a Canadian Perspective.* F.Turner – ed. Ontario: Prentice-Hall, 1999. P. 224–236.

240. Blondin M. Social animation: as developed and practised by Le Conseil des Oeuvres deMontreal. *Ottawa: Community Funds and Councils of Canada,* 1969. 22,[8].

241. Bundesministerium fur Familien, Senioren, Frauen und Jugend. Kinder – und Jugendhilfe. *Achtes Buch Sozialgesetz Buch.* Berlin, 2009. 139 S. URL: http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/PdfAnlagen/Kinder_20und_20Jugendhilfegesetz_-20_20SGB_20VIII,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf

242. Bundessozialhilfegesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. Marz 1994 (BGBl. I S. 646, 2975), zuletzt geandert durch Art. 4 des Gesetzes zur Familienforderung vom 22. Dezember 1999 (BGBl. I S. 2552). URL: http://www.gesetzesweb.de/BSHG.html

243. Butcher H. Community Groups in Action. Case studies and analysis. London: Routledge and Kegan Paul, 1980. 290 p.

244. Carers (Recognition and Services) Act 1995. URL: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/12/contents

245. Carers and Disabled Children Act 2000. URL: http:/ /en.wikipedia.org/wiki/Carers_and_Disabled_- Children_Act_2000

246. Galuske, M. Muller, C.W. Handlungsformen in der Sozialen Arbeit. Geschichte und Entwicklung. *Grundriss soziale Arbeit: ein einfuhrendes Handbuch*. 2005, S. 485–508.

247. Ingebrigtson K. Rural and Remote Social Work Settings: Characteristics and Implications for Practice. *Nothern Perspectives: Practice and Education in Social Work*. University of Manitoba Printing Services, 1992. 96 p.

248. Jordan E. Kinder – und Jugendhilfe: Einfuhrung in Geschichte und Handlungsfelder. *Organisationsformen und gesellschaftliche Problemlagen*. Weinheim/ Munchen: Juventa Verlag, 2005. 344 S.

249. Koliada N., Kravchenko O., Nataliia Levchenko. Youth Workers and Innovative Development of Social Work. *Advances in Intelligent Systems and Computing*. 2020. AISC, Vol. 1209. P. 421–430. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_54

250. Koliada N. M., Kravchenko O. O. Social and economic principles of supporting people with disabilities through the perspective of professional rehabilitation. *Economies' Horizons*. 2019. No. 1(8). P. 44–52.

251. La Costituzione della Republica Italianadel 22.12.1947. *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana.* 1947. № 298. URL: http://www.quirinale.it/qrnw/ statico/costituzione/pdf/costituzione.pdf

252. Legge del 08.11.2000 № 328 «Legge quadro per larealizzazione del sistema integrato di interventi e servizi sociali» / Gazzetta Ufficiale. 2000. № 265. URL: http:// www.camera.it/parlam/leggi/00328l.htm

253. Morningside Toronto Peter Gzowski sharing recipies with a study group in Antigonish, honouring Father Moses Coady and the continuing movement. CBC. 1996.

254. National Carers'Strategy. URL: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/www.dh.gov.uk/en/SocialCare/Deliveringadultsocialcare/Carers/NewDealforCarers/index.ht

255. *PhD Social Work Program. University of British Columbia. URL: http://www.swfs.ubc.ca/graduate/PhD.html*.

256. Portail de gouvernment. URL: http://www.gouvernement.fr

257. Schattner H. Sozialpadagogische Familienhilfe *Handbuch Familie*. Weinheim: VS Verlag fur Sozialwissenschaften, 2007. S. 593–613.

258. Schleicher, H. Familie und Recht: Kindschaftsrecht, Jugendhilferecht, Jugendschtrafrecht. *The und Scheidungsrecht.* Koln: FortisVerlag, 2003. 459 s.

259. Seithe, M. Hilfen zur Erziehung. *Handbuch Familie*. Ecarius, J. Weinheim: VS Verlag fur Sozialwissenschaften, 2007. S. 568–592.

260. Skochko M. State and non-state sectors in the field of rural social services of Ukraine. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*. 2020. 03 (27). URL: https://sp-sciences.io.ua/s2743987/skochko_maksym_2020_._state_and_non-state_sectors_in_the_field_of_rural_social_services_of_ukraine._social_and_human_sciences._polish-ukrainian_scientific_journal_03_27_.

261. Skochko M., Oksom P. Green tourism as a form of socio-economic development of the ukrainian village. *Current issues of inclusive tourism introduction in Ukraine and other countries*. Poznan, 2020. P. 106–120.

262. Skochko M., Shapovalyuk K. Socio-demographic and socio-economic fundamentals of rural development. *Economies' Horizons*. 2020. No. 2. P. 36–42.

263. The School of Social Work and Family Studies. The University of British Columbia. URL: http://www.swfs.ubc.ca/.

264. Undergraduate Program in Social Work. University of British Columbia. URL: http://www.swfs.ubc.ca/undergraduate/visitor.htm.

265. Usher S. Community care and Participatory Research/ Montreal: Nu Age Editions, 1990. 268 p.

266. Viktorova L. V. Social services in the foreign language training of people with limited. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VII (78) Issue: 196 Maj, 2019. P. 45–51. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/ped_psy_vii_196_78.pdf

267. Weigel, H. G. Dritter Sektor. *Worterbuch Soziale Arbeit.* Kreft/Mielenz. Weinheim/Munchen: Juventa Verlag, 2008. – S. 211–213.

268. Writings and speeches of M. M.Coady educator/reformer/priest: The man from Margaree. Toronto:Mc Clelland and Stewart, Ltd., 1971. 218 p.